

**ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ УРГЕНТНОЇ АДИКЦІЇ У ОСІБ
ЮНАЦЬКОГО ВІКУ**

Стаття присвячена вивченню проблеми ургентної адикції у осіб юнацького віку. Вона висвітлює загострену проблему адиктивної поведінки, яка є однією з форм поведінки, що виражається у відході від реальності. Зазначаються особливості розвитку ургентної залежності та її впливу на психофізичний стан особистості. Обґрунтовується необхідність вивчення означеного феномену саме у юнацькому віці. Розкривається сутність ургентної адикції, як залежності від стану постійної нестачі часу, відчуття постійного страху «не встигнути». Виділено шість основних характеристик, які притаманні особистості з ургентною адикцією: гіперконтроль над часом; відмова від особистого часу; постійне прийняття всіх вимог, що стосуються роботи; хронічна фрустрація базових потреб; втрата здатності радіти життю в теперішньому часі; тривога за майбутнє, постійний страх не встигнути. Подано характеристики ургентного адикта як протилежні до характеристик особистості, що не відчуває тиск часу: квапливість; неспроможність жити теперішнім; низька самооцінка; неефективність у розпорядженні часом; недовіра до запланованого майбутнього; нездатність отримання користі зі свого минулого; використання часу в незначущих відносинах. Розглядаються типи ургентної адикції у відповідності з особливостями саморегуляції та особливостями її прояву: ургентна адикція за типом планування; ургентна адикція за типом відмови від моделювання; негнучка ургентна адикція. Представлено результати емпіричного дослідження, які доводять, що особи юнацького віку схильні до виникнення залежностей, серед яких найбільш вираженою є любовна. Підтверджено результатами двох методик, що ургентна залежність характерна для більшості осіб юнацького віку, але проявляється вона на середньому рівні. З'ясовано, що трудова адикція (як складова ургентної залежності) має середній рівень вияву. Констатовано, що у осіб юнацького віку переважає орієнтація на майбутнє: будуючи свої плани, вони враховують особливості сьогодення. Підтверджено результатами математичної статистики наявність оберненого взаємозв'язку рівня ургентної залежності та орієнтації часу.

Ключові слова: адикція, ургентна залежність, темпоральність, час, трудоволізм.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що проблема часу постає перед особистістю кожен день, оскільки саме час здатен впливати на діяльність та регулювати її. Розуміння сутності часу та особливостей його сприйняття допомагає в організації життєдіяльності та раціональному використанні часу. Разом з тим, трансформаційний характер суспільних процесів у поєднанні зі зростаючою зайнятістю сучасної людини призводять до зростання кількості осіб з хронічним відчуттям нестачі часу, стресовими станами, які негативно впливають на її психічне здоров'я.

У сучасному суспільстві, серед його швидкого темпу, людям нав'язується модель успіху, заснованого на виконанні більшої кількості завдань в більш короткі терміни. Наслідком таких суспільних змін є загострення проблеми адиктивної поведінки, яка є однією з форм поведінки і виражається в відході від реальності за допомогою зміни психічного стану через вживання хімічних речовин (куріння, наркоманія, токсикоманія) або постійною фіксацією уваги на певних предметах або активностях, що викликають інтенсивне емоційне переживання (шопінг, ургентна залежність, трудовоголізм, інтернет-адикція і т.п.).

Ургентна залежність розвивається у людей різноманітних професій, наприклад, у вчених, студентів, менеджерів, директорів та багатьох інших. Ці особи зазнають та відчувають на собі весь тиск часу, вони швидко стають від нього залежними, при цьому не усвідомлюючи всієї важливості ситуації і неминучість наслідків. Відтак, адикція розвивається вкрай непомітно. Людина піддається впливу внутрішніх та зовнішніх чинників. У разі успішного результату подій людина відчуває себе повною сил, енергії та ентузіазму: у неї з'являється повне відчуття того, що вона зможе впоратися з будь-яким завданням.

Людина витрачає весь свій час на виконання поставлених завдань, зовсім не відпочиваючи, що може призвести до серцево-судинних захворювань, шлункових язв, головних болів, нервових зривів різного характеру, депресій, стану страху, порушення короткочасної пам'яті, залежності від використовуваних препаратів, а також до появи «синдрому вигорання». Особливо цікавим періодом для вивчення темпоральних особливостей є юнацький вік, оскільки саме в ньому уявлення про час, побудовані на власному досвіді, наближаються до його абстрактного відображення та трансформуються. Все зазначене актуалізує та загострює необхідність вивчення феномену ургентної адикції у юнацькому віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сприйняття людиною часу та їх взаємозалежності розкривається переважно в контексті

проблеми становлення особистості (К. О. Альбуханова-Славська, С. І. Бабатіна, Т. Н. Березіна, Є. І. Головаха, Ф. Зімбардок та ін.). Особливості ургентної адикції особистості потрапили в поле наукової уваги М. Бітті, А. К. Болотової, Є. Д. Кіреєвої, Ю. Г. Клименко, Н. Тасі, П. Ю. Удачиної, О. Л. Шибко та ін.

Мета статті: презентувати результати емпіричного дослідження ургентної адикції у осіб юнацького віку.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Ургентна адикція є однією із форм адиктивної поведінки особистості, яка на сьогоднішній момент є однією з актуальних проблем сучасної психології. Вона постає однією з негативних залежностей. Її психологічний механізм стає більш зрозумілим при порівнянні стану нестачі часу з протилежним, за якого цей фактор відсутній. В останньому випадку розвивається почуття наростаючого психологічного дискомфорту, тривоги і страху. Негативні емоції при цьому більш інтенсивні, і стан постійної нестачі часу сприймається як звільнення від найгіршого (Мандель Б. Р., 2015).

У фізіологічному аспекті ургентну залежність можна розглядати як нав'язування людині ритму життя та ігнорування своїх внутрішніх годин. Порушена синхронізація з природним ритмом супроводжується психоемоційним напруженням, яке стає хронічним і звичним. Найбільшою мірою, до формування ургентної адикції, схильні люди, які вже страждають іншим розладом.

Детальним вивченням явища ургентної адикції займалась Н. Тасі, яка власне і ввела це поняття. Автор визначає ургентну адикцію, як залежність від стану постійної нестачі часу, відчуття постійного страху «не встигнути». Так Н. Тасі виділено шість основних характеристик, які притаманні особистості з ургентною адикцією: 1) гіперконтроль над часом; 2) відмова від особистого часу; 3) постійне прийняття всіх вимог, що стосуються роботи; 4) хронічна фрустрація базових потреб; 5) втрата здатності радіти життю в теперішньому часі; 6) тривога за майбутнє, постійний страх не встигнути (Tassi N., 1993). Так, майбутнє у адикта починає співвідноситися тільки з необхідністю виконання обов'язків, а не з думками про задоволення бажаних задовольень і потреб.

Для більш наочної характеристики ургентного адикта слід його порівняти з особистістю, яка не відчуває тиск. Так, на думку М. Бітті, для осіб, які інтегровані в часі, властиві наступні характеристики: 1) неквапливість; 2) живуть теперішнім; 3) висока самооцінка; 4) ефективно розпоряджаються часом; 5) довіра до запланованого майбутнього; 6) отримують користь зі свого минулого; 7) використовують час в значущих відносинах (Бітті М., 2007).

У відповідності з особливостями саморегуляції та особливостями прояву ургентної залежності особистості О. Л. Шибко, виокремлює три типи

ургентої адикції:

- ургентна адикція за типом планування: особистість ініціативна в постановці цілей, проте важко визначає наскільки прийнята мета відповідає умовам її досягнення;
- ургентна адикція за типом відмови від моделювання: особистість активно висуває й намагається реалізувати цілі, але не враховує при цьому внутрішніх умов і зовнішніх обставин діяльності;
- негнучка ургентна адикція відрізняється високим ступенем самоорганізації (Шибко О. Л., 2006).

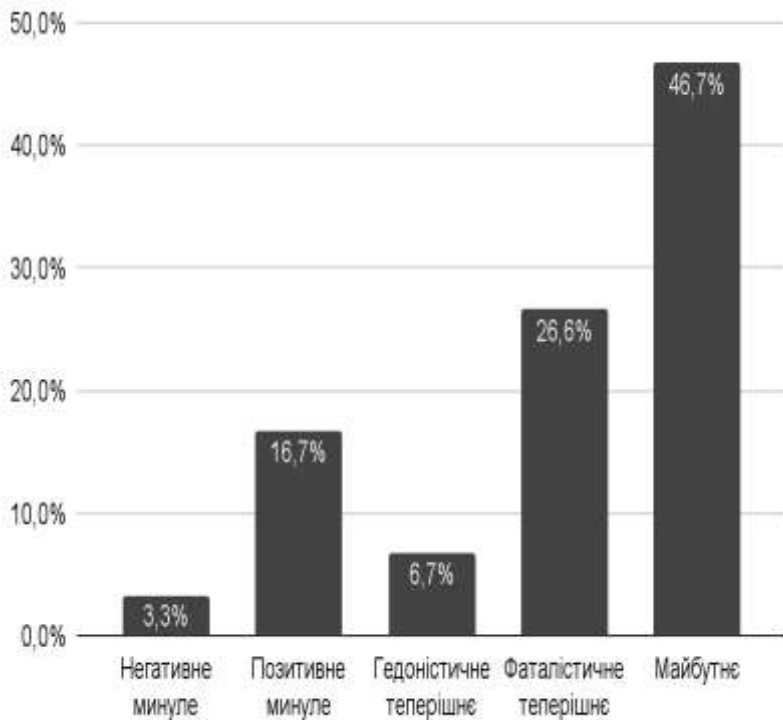

Рис.1. Загальні показники оцінки ставлення до часу

Відповідно до визначених складових та особливостей доцільно здійснювати добір психодіагностичного інструментарію для дослідження ургентної адикції в структурі темпоральності.

Для реалізації мети дослідження та вирішення поставлених завдань нами було дібрано комплекс методик: 1. Опитувальник часової перспективи Ф. Зімбардо; 2) Опитувальник діагностики ургентної залежності О. Л. Шибко; 3) Методика діагностики схильності до 13 видів залежностей Г. В. Лозової, 4) Методика Н. Тассі «Індекс ургентності».

Оскільки часовий фактор є важливою складовою в процесі розвитку особистості на всіх етапах онтогенезу, можна стверджувати, що часові характеристики розвитку слід досліджувати саме в юнацькому віці, як найбільш насиченому темпоральними характеристиками (Абульханова К. А., Березина Т. Н., 2001). Тому нами було залучено до емпіричного дослідження 30 студентів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка віком 18-22 роки.

На першому етапі дослідження вивчалась система ставлення юнаків до часового континууму за допомогою «Опитувальника часової перспективи» (Ф. Зімбардо) (Zimbardo P. G., Boyd J. N., 1999). Результати наводимо у рис. 1.

З'ясовано, що 3,3% досліджуваних орієнтовані на негативне минуле. Така негативна орієнтація досліджуваних на минуле, може зумовлюватися негативним попереднім досвідом або сформованим негативним образом подій.

Позитивно орієнтованими на минуле виявились 16,7% опитаних, які більш ефективно будують плани на майбутнє, враховуючи попередні помилки. Вони відчують себе більш щасливими, здоровими, успішними, порівняно з особами з негативним ставленням. Втім, надмірна вираженість означеної орієнтації часто заважає прагненню до розвитку. Вони відзначаються прагненням до збереження існуючого стану справ в культурі і політиці. Відзначимо, що те як вони сприймають минуле великою мірою залежить того, яким його відтворюють, а не від дійсних подій колишнього.

«Орієнтація на гедоністичне сьогодення» є домінантою 6,7% досліджуваних. Ці респонденти характеризуються прагненням жити сьогоденням і отримувати від нього максимум задоволення. Такі особи наповнюють власне життя враженнями, подіями, гострими відчуттями. Водночас, уникають складної роботи, що потребує зусиль та напруги. Однак, надмірна концентрація на сьогоденні може зумовлювати втрату перспективи.

Аналізуючи орієнтованість досліджених на фаталістичне сьогодення, з'ясовано, що значно 26,6% опитуваних впевнені у власній неспроможності керувати життям і тому така регулювальна функція надається силам, на які вони не в змозі вплинути. Ця група респондентів характеризується схильністю

до песимізму, смиренністю, високим рівнем депресії, підвищеною тривожністю, екстернальним локусом контролю.

Домінуючою орієнтацією більшості студентів – 46,7% визначено орієнтацію на майбутнє. Відтак, даним респондентам властиве прагнення до врахування цілей і завдань майбутнього при побудові лінії поведінки теперішнього, тобто вони рухаються від конкретного моменту дійсності до майбутніх очікуваних результатів.

Так, за результатами даної методики, можна припустити, що з віком все у більшій кількості осіб юнацького віку переважає домінування орієнтації на майбутнє, це можна пов'язати з віковими особливостями, з випуском із університету і необхідністю студентів планувати своє майбутнє, своє подальше професійне становлення та створення власної сім'ї.

З метою визначення схильності студентів до різних залежностей нами було використано «Методику діагностики схильності до 13 видів залежностей» (Г. В. Лозової). Дані результати презентовано в таблиці 1.

Загальні показники дозволяють стверджувати, що переважній більшості досліджуваних – 56,7% властива висока міра схильності до залежностей. Тобто, цій частині досліджуваних властиве стійке прагнення до зміни їх психофізичного стану. Вони не здатні контролювати імпульсивну поведінку, мають невиражене прагнення до досягнення поставленої мети, часто знаходяться у стані стресу і підвищеної тривожності, схильні до соціального відчуження, перепадів настрою та неадекватної самооцінки. Решті досліджуваних – 43,4% властива схильність до залежності середнього рівня вираженості. Низького рівня не було виявлено, відтак, отримані дані вказують на необхідність корекційного впливу на студентів із залежністю.

Таблиця 1

Показники рівня схильності до залежностей

	Фактор	Рівень		
		Високий	Середній	Низький
.	Схильність до залежностей	56,7%	43,3%	0%

Серед запропонованих дослідницею шкал методики наш науковий інтерес зосереджувався на шкалі «схильності до трудової залежності» як компоненті ургентної адикції. Отримані результати дозволили констатувати, що

дана схильність у юнаків виражається на середньому рівні (12,4). Вони працюють помірно з урахуванням власних сил та можливостей, однак їх прагнення не переходять межі природної працьовитості.

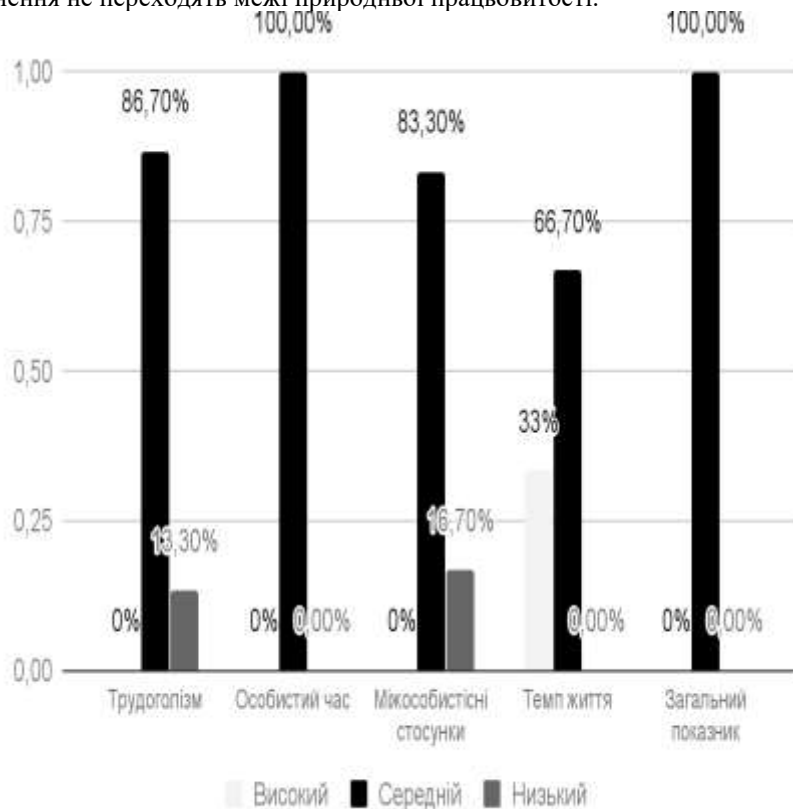

Рис.2. Показники рівня складових ургентної адикції та загального рівня схильності до залежностей

Серед інших досліджуваних різновидів залежностей найбільш вираженою у юнаків виявилась схильність до любовної залежності (15,7), що пояснюється особливостями юнацького віку.

«Опитувальник діагностики ургентної залежності» (О. Л. Шибко) було використано для вивчення ургентної залежності, тобто адикції до поспіху і екстрених ситуацій. Отримані результати подано на рисунку 2.

За фактором «Трудоголізм» у досліджуваних не було виявлено патологічного «потягу» до роботи, який порушує нормальне функціонування особистості. Але у більшості студентів спостерігаються середні показники, що все ж таки свідчить про їх пожертву особистим часом заради виконання навчальних завдань, на шкоду своєму відпочинку і здоров'ю, вони можуть працювати надмірну кількість часу задля виконання того чи іншого завдання. Це можна пояснити прагненням отримати гарні оцінки, для підвищення власної успішності (іноді для отримання стипендії). Проте, часто прагнення до успіху не приносить задоволення і відчуття повноти життя. Ці досліджувані схильні працювати більше, ніж від них вимагається, можуть ставити перед собою нездійсненні завдання, але при цьому ні від чого не отримують задоволення. Ця діяльність часто є неспокійною для студентів, може викликати напругу і постійно турбувати.

За фактором «Особистий час» досліджувалась емоційно-особистісна сфера юнаків і вплив часу на них. Показники всіх респондентів знаходяться на середньому рівні, наближені до низького. Отже, зайнятість респондентів лише іноді змушує їх відмовитись від відпочинку, їм може на це не вистачити часу. Вони не відчувають наростання внутрішнього неспокою, дратівливості, невдоволення собою і оточуючими. Якщо з'являється вільний час - вони не відмовляються від нього. Але все ж таки, у ситуаціях виконання складних завдань у дуже короткі терміни, студенти здатні витратити емоції на переживання браку часу, вони схильні вважати, що можуть контролювати час, самостійно організовувати його, але все ж знаходяться під його тиском. При великих навантаженнях та перевтомі у студентів можуть виникнути соматичні порушення.

За третім фактором «Міжособистісні відносини» високих показників не спостерігається. У переважної більшості виявлено середній рівень. Отже, нестача часу у студентів, помірно впливає на їх взаємини з родичами і друзями. Більшість часу вони проводять в університеті, особи, які вже працюють, значний час проводять на своїй роботі і будують міжособистісні відносини в своїй професійній сфері. Іноді у них спостерігається протиріччя: відсутність, часу для спілкування з близькими людьми і внаслідок цього планування його з униканням часу «для себе», іноді навіть вільний час в думках «віддано» роботі /навчанню або роздумам про діяльність.

Отримані результати за четвертим фактором, який діагностує тотальний поспіх, особливості життя в цейтноті, який має назву «Темп життя». Найвищі

показники у всіх досліджуваних спостерігаються саме за цією шкалою. Більшість студентів часто перебувають в постійному стані поспіху. Їм властиве бажанням прискорити темп подій – події, які відбуваються в розміреному, неспішному темпі викликають у студентів з ургентною адикцією негативні переживання.

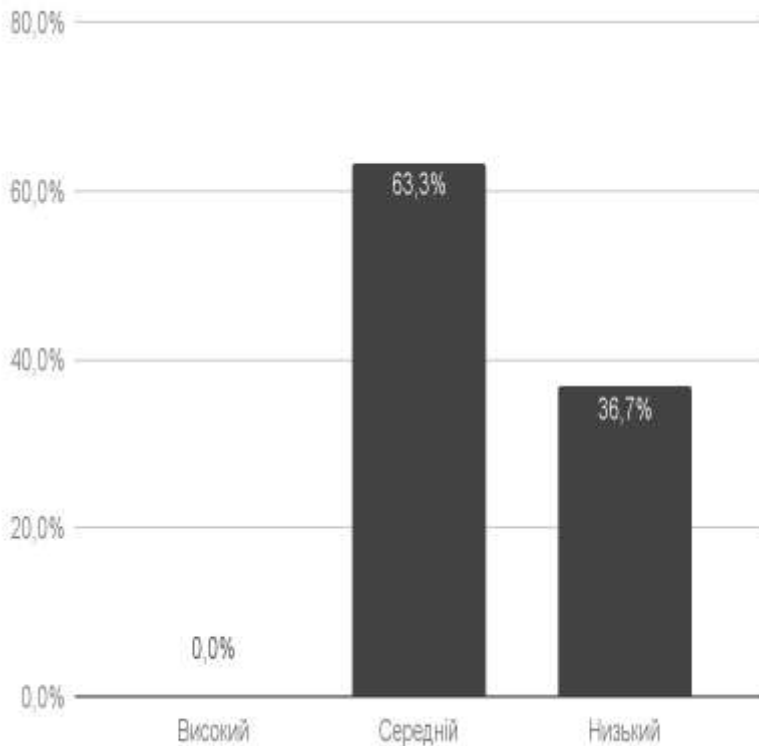

Рис.3. Показники рівня ургентності

Для визначення міри вираженості ургентної залежності серед досліджуваних юнаків та співставлення їх з показниками попередньої методики було використано опитувальник “Індекс ургентності” (The Urgency Index). Для наочності сприйняття подаємо отримані результати у вигляді рисунку (рисунок 3).

Як бачимо з рисунку, високого рівня ургентності серед опитаних виявлено не було, низький рівень цієї властивості характерний 36,7% досліджуваних. Переважна ж більшість членів нашої вибірки – 63,3% має середній рівень вираженості ургентності. Зазначені результати дають змогу висновувати, що всі респонденти не виявляють критичний рівень залежності від часу, тобто вони синхронізовані з природнім, звичним ритмом, лише іноді можуть відчувати психоемоційну напругу пов'язану із нестачею часу. Відтак, дані цієї методики підтверджують результати попередньої і вказують на той факт, що досліджені студенти не перебувають в стані тотальної нестачі часу.

Статистичну обробку емпіричних даних здійснено за допомогою програми SPSS Statistics. Для перевірки нашого припущення та статистичної значущості результатів використано параметричний критерій кореляції Пірсона. У таблиці 2 подано результати проведеного кореляційного аналізу.

Виявлені статистично значущі обернені взаємозв'язки між показниками ургентної адикції було дозволяють констатувати : 1) досліджувані з орієнтацією на майбутнє виявляють більшу схильність до залежностей, що пояснюється їх спрямованістю від сьогодення до очікуваних високих результатів у майбутньому; 2) юнаки, що мають оптимальний темп життя спрямовані на майбутнє з урахуванням особливостей теперішнього; 3) студенти з невираженою ургентністю більшою мірою орієнтовані на майбутнє, враховують поставлені цілі і завдання.

Таблиця 2

Показники кореляційного аналізу (за критерієм Пірсона)

		Негативне минуле	Позитивне минуле	Гедоністичне теперішнє	Фаталістичне теперішнє	Майбутнє
Схильність до залежностей	r	0.210	-0.221	0.253	0.197	-0.367*
	Sig. 2- tailed	0.225	0.202	0.143	.257	0.030
	N	30	30	30	30	30
Трудоголізм	r	0.253	-0.084	0.132	0.005	0.012
	Sig. 2- tailed	0.142	0.632	0.451	0.975	0.944
	N	30	30	30	30	30

Особистий час	r	-0.301	-0.163	-0.201	-0.067	-0.012
	Sig. 2-tailed	0.079	0.350	0.248	0.704	0.947
	N	30	30	30	30	30
Міжособистісні стосунки	r	0.027	0.030	0.120	0.024	0.030
	Sig. 2-tailed	0.879	0.864	0.492	0.890	0.863
	N	30	30	30	30	30
Темп життя	r	-0.068	0.053	0.188	0.223	-0.380*
	Sig. 2-tailed	0.697	0.762	0.279	0.199	0.024
	N	30	30	30	30	30
Рівень ургентної залежності	r	-0.081	-0.094	0.134	0.044	-0.326
	Sig. 2-tailed	0.644	0.591	0.442	0.802	0.056
	N	30	30	30	30	30
Індекс ургентності	r	-0.037	0.294	-0.163	0.087	-0.390*
	Sig. 2-tailed	0.891	0.270	0.547	0.749	0.026
	N	30	30	30	30	30

Примітка. * Кореляція значима на рівні 0.01

Висновки. Отримані результати теоретико-емпіричного дослідження дозволяють зробити наступні висновки. Категорія часу є особливо важливою для особистості. Особлива її значущість розкривається у період юнацтва, оскільки саме в цей час темпоральність та регулятивність стають діалектично взаємопов'язаними, викристалізуються індивідуальні способи організації часу. Відмінними рисами часової організації та регуляції життя є індивідуальні властивості особистості.

Ургентну адикцію характеризує стан постійної нестачі часу та відчуття страху «не встигнути», а у особи, якій вона властива, зростає кількість обов'язків і завдань, а часу постійно не вистачає, вільний же зводиться до мінімуму.

Наше емпіричне дослідження доводить, що особи юнацького віку схильні до виникнення залежностей, серед яких найбільш вираженою є любовна. Ургентна залежність характерна для більшості осіб юнацького віку, але проявляється вона на середньому рівні, що підтверджено результатами двох методик. Високих показників (критичних) ургентної залежності не було виявлено. Трудова адикція (як складова ургентної залежності) має середній рівень вияву. У осіб юнацького віку переважає орієнтація на майбутнє: будуючи свої плани, вони враховують особливості сьогодення.

Результати математичної статистики підтверджують обернений взаємозв'язок між рівнем ургентної залежності та орієнтованістю часу. Так, юнаки з низьким рівнем ургентної адикції більшою мірою орієнтовані на майбутнє, враховуючи особливості сьогодення. Водночас, особи з високим рівнем ургентної адикції виявляють слабку орієнтованість на майбутнє.

Література

1. Абульханова К. А., Березина Т. Н. *Время личности и время жизни*. СПб: Алетейя, 2001. 304 с.
2. Битти М. *Трудоголик в семье или преодоление созависимости*. М.: Наука и жизнь, 2007. 2013 с.
3. Мандель Б. Р. *Психология зависимостей (аддиктология)*. М.: ИНФРА-М, 2015. 320с.
4. Шибко О. Л. Ургентная аддикция как форма аддиктивного поведения личности. *Психологический журнал*. 2006. №3. С.65-68.
5. Tassi N. (1993) *Urgency Addiction*. New York: A Signet Book.
6. Zimbardo P. G., Boyd J. N. (1999) *Putting time in perspective: A valid, reliable individual differences metric*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1271-1288.

References

1. Abulhanova K. A., Berezina T. N. (2001) *Vremya lichnosti i vremya zhizni*. [Personality time and life time]. SPb: Aleteyya [in Russian].
2. Bitti M. (2007) *Trudogolik v seme ili preodolenie sozavisimosti*. [A workaholic in the family or overcoming codependency]. M.: Nauka i zhizn [in Russian].
3. Mandel B. R. (2015) *Psihologiya zavisimostey (addiktologiya)*. [Addiction

psychology (addictology)]. M.: INFRA-M. [in Russian].

4. Shybko O. L. (2006) Urhentaia addyktsiia kak forma addyktivnoho povedenya lychnosti [*Urgent addiction as a form of addictive personality behavior*]. *Psykhologhycheskyi zhurnal. – Psychological journal*.3. 65-68 [in Ukrainian].

5. Tassi N. (1993) *Urgency Addiction*. New York: A Signet Book [in English].

6. Zimbardo P. G., Boyd J. N. (1999) *Putting time in perspective: A valid, reliable individual differences metric*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1271-1288 [in English].

Shcherbak T. I., Usyk D. B.

EMPIRICAL RESEARCH OF URGENCY ADDICTION OF YOUTH

The article is devoted to the problem of urgency addiction of youth in modern psychology. It highlights exacerbation of the problem of addictive behavior as a form of behavior that is expressed in escaping from reality. The peculiarities of the development of urgent dependence and its influence on the psychophysical state of the individual have been noted. The necessity of research of this phenomenon at young age has been substantiated. The essence of urgent addiction, as a dependence on the state of constant lack of time, the feeling of constant fear of "not having time", has been revealed. Basic characteristics of a person with urgent addiction have been identified; they are: hyper control over time; refusal of personal time; continuous acceptance of all work-related requirements; chronic frustration of basic needs; loss of ability to enjoy life in the present time; anxiety for the future, constant fear will not have time. The characteristics of an urgent addict as opposite to the characteristics of a personality that does not feel the pressure of time have been presented; they are: hastiness; inability to live in the present; low self-esteem; inefficiency in time management; distrust to the planned future; inability to benefit from his past; the use of time in insignificant relationships. Types of urgent addiction have been considered in accordance with features of self-regulation and peculiarities of its manifestation: urgent addiction by type of planning; urgent addition by type of refusal of modeling; inflexible urgent addition. The results of empirical research have been presented. They proved that youth are prone to addictions, among which the most expressed was love. It has been confirmed by the results of two methods that urgent dependence is a characteristic of the majority of young people, but was manifested at the average level. It has been found that job addiction (as a component of urgent dependence) has an average level of detection. It has been stated that young people have orientation towards the: when they are planning their plans, they take into account the peculiarities of the present. The results of mathematical statistics confirmed the

inverse relationship between the level of urgent dependence and the orientation of time.

Keywords: addiction, urgent dependence, temporality, time, workaholism.

Щербак Тетяна Іванівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Усик Дмитро Борисович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

УДК 159.923

DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2019-50-3-3-337-349>

Щербакова О.О.

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА АКАДЕМІЧНІ ЗДІБНОСТІ УЧНІВ СТАРШОГО ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

ORCID 0000-0002-9169-5471

У статті висвітлено виявлену типологію академічних здібностей учнів основної школи та визначено особливості соціального інтелекту учнів з різними типами академічних здібностей. У результаті кластеризації даних за психодіагностичними методиками, які вимірюють інтелект, креативність та мотивацію, а також враховуючи середній семестровий бал, що відображає загальну та парціальну успішність, окремо по вибірці академічно успішних та академічно неуспішних було отримано відповідно п'ять та три типологічних профілі. Було встановлено кластерні профілі академічних здібностей школярів основної школи з високою успішністю у навчанні: кластер 1 – «Інтелектуально обдаровані, креативні, внутрішньо вмотивовані академічно успішні школярі», кластер 2 – «Інтелектуально обдаровані, креативні, невмотивовані академічно успішні школярі», кластер 3 – «Інтелектуально обдаровані, зовнішньо вмотивовані академічно успішні школярі», кластер 4 – «Інтелектуально обдаровані, внутрішньо вмотивовані академічно успішні школярі», кластер 5 – «Інтелектуально обдаровані, креативні, зовнішньо вмотивовані академічно успішні школярі». Кластерні профілі академічних здібностей школярів основної школи з низькою успішністю у навчанні: кластер 1 – «Інтелектуально обдаровані неммотивовані академічно неуспішні школярі», кластер 2 – «Недостатньо інтелектуально здібні, неммотивовані академічно неуспішні школярі», кластер 3 – «Недостатньо інтелектуально здібні, внутрішньо